

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן שְׂדֵם

ביאורים ומוספים

המשנ"ב שם 'מן הראוי'. וכן כתב הגרי"ש אלישיב (תורת היולדת פ"ב הע' ב) שמעיקר הדין אין היולדת חייבת להימצא בשבת בקרבת בית החולים, ואף שיש חשש שזמן הלידה יהיה בשבת, אכן מי שעושה כן תבוא עליה ברכה.

ומה שכתב בשעה"צ כאן שמחויב להכין את המלאכה קודם השבת, ביאר השש"כ (שם) שכאן כיון שרואי יצטרך לחלל אחר כך את השבת, חייב להכין את צרכיו מערב שבת.

[ביה"ל ד"ה מצמצמת]

דאָפּשֶׁר שְׁיִצְעַל עַל־יְדֵינָהּ מַחְלוּל שַׁבָּת¹⁰.

10 וחולה שבמשך יום השבת דאי יצטרכו לחלל עליו את השבת, האם מותר לחלל את השבת מיד בתחילת השבת או שצריך להמתין עד שיצטרכו לחלל עליו את השבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכח ס"ק טז).

וניתוח שצריכים לעשותו בשבת, ואפשר לדחותו סמוך ליציאת השבת תל ידי זה לא יצטרכו להרבות בחילול שבת בדברים שצריכים לעשות לאחר הניתוח, ראה מה שכתבנו לעיל (שם ס"ק לה).

וחולה שיש בו סכנה, שאם נתיר לו לאכול מליל יום כיפור פחות מהשיעור, יוכל להשלים את הצום מבלי שיצטרך לאכול שיעור שלם בבת אחת, אבל אם ימתין ויצום עד למחרת יצטרך לאכול יותר מהשיעור, בספר קול סופר (בסוף הספר עמ' קיד) הסתפק בזה, ובשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ד סי' קכא) כתב שיש להאכילו כבר מליל יום כיפור פחות מכשיעור. ומאידך הגרי"ש אלישיב (הערות מסכת יומא פד, ב) הורה שיש להמתין עד שיצטרך לאכול לאחר מכן שיעור שלם בהיתר, שכיון שיכול להתענות עד למחרת, אם כן אסור לו לאכול עד שעת ההיתר אף חצי שיעור שאסור מהתורה, שהרי בכל שעה שמתענה מקיים מצות עינוי.

ולענין יום טוב שחל בערב שבת, ובשבת יהיה איזה ענין של פיקוח נפש ויהיו צריכים לעשות עבור זה מלאכה, האם להקדים ולעשות את המלאכה כבר ביום טוב שקל דינו משבת, כתב בהרחב דבר על העמק דבר (במדבר יז יב) שטוב להקדים לעשות המלאכה כבר ביום טוב. אבל אם לא ברור שיהיה צריך לעשות את המלאכה, טוב להמתין עד שבת שמא לא יצטרכו כלל לעשות את המלאכה. מאידך, בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ג סי' טט) כתב שאין לעשות את המלאכה ביום טוב, ואף שיום טוב קל משבת, כיון שעכשיו אינו מצב של פיקוח נפש, יש להמתין עד הזמן שיהיה חייב לעשותו משום פיקוח נפש, וכן הורה הגרי"ש אלישיב (שם).

[ביה"ל ד"ה אפלו]

וילענן תפלין, נרָאָה לַעֲנִיית דַּעְתִּי דַּחֲבִיב לְהִנִּיחַ בּוֹ¹¹.

11 ואף שלצורך זה יצטרך לטלטל את הטלית והתפילין מחוץ לתחום, ולענין שופר של מצוה מצינו במשנה (ראש השנה פ"ד מ"ח) שאין מעבירים עליו את התחום, ביאר הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) שכיון שהוא עצמו מותר לו לצאת מחוץ לתחום, ממנו נגדר אחרי גופו ויכול להוציא גם את חפציו, וסיים, שצ"ע בדבר זה.

[משנ"ב ס"ק ז]

שְׁאִינוּ רְשָׁאֵי לְהַשְׁתַּכֵּר מִמְּלֶאכֶה יוֹתֵר⁴ וכו', אָסוּר לוֹ לְמַכֵּר לְעִשׂוֹת מְלָאכָה עַד שְׁיִקְלֶה מֵה שְׁשֵׁשׁ לוֹ [תו"ש⁵].

4 ובסוג מלאכה שבפעולה אחת שעושה מרויח יותר מכדי פרנסתו של אותו יום, כתבו הפתח הדביר (ס"ק ח) והכף החיים (ס"ק יז) שמותר לו לעשות אפילו יותר מפרנסתו של אותו היום, ורק שלא יעשה עוד מלאכה עד שיאכל כל מה שיש לו.

וכשהולך במדבר בחודש ניסן ורצה להרויח יותר כדי שיוכל לקנות מצות לפסח, הסתפק הגר"נ קרליץ (חות שני ח"ד פצ"ד סוף ס"ק א) אם מותר לו.

5 והוסיף התוספת שבת (ס"ק ב), שאפילו אם עשה במזיד יותר מכדי פרנסתו, מותר לו לאוכלו למחרת, ואף שבש"ע לעיל (סי' שיח ס"א) כתב שהמבשל במזיד אסור לו לאכול את התבשיל לעולם, שונה הדין כאן, שהרי אם נאסור עליו יצטרך למחרת לעבוד כדי פרנסתו, ומה ההבדל אם עובד היום או מחר.

[משנ"ב ס"ק ט]

רק שְׁבוֹת דְרַבְנָן אָסוּר לְעִשׂוֹת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁלוֹ⁶.

6 והטעם שבכל ששת הימים מותר לו לעשות איסור דרבנן, כתב הש"ע הרב (ס"א) בביאור דברי המג"א (ס"ק ב), משום שכלפי כל יום זה ספק דרבנן שהדין להקל, אבל ביום השביעי שלו כיון שחל עליו שבת מדברי סופרים, אסור לו לעשות אפילו איסור דרבנן, וכמו ביום טוב שני של גלויות שהוא גם ספק, ואסור לעשות בו אפילו איסור דרבנן.

[משנ"ב ס"ק יא]

בְּיוֹם שְׁמִינִי לְיִצְיָאֲתוּ⁷ וכו', דְּלִמָּא מְקַלַּע לָהּ שְׁיָרָא וְנָפֵק בְּצַרְבַּב שַׁבָּת⁸.

7 ואף אם הוא נזהר תמיד שלא לצאת בערב שבת, כתב בשו"ת מהר"ם די בוטק (סי' נח, צו"ח בשערי תשובה) שלא פלוג חכמים ואסרו לכולם את יום התשיעי, אמנם הערוך השלחן (ס"ב) כתב שאם יודע בבידור שגם בערב שבת לא יצא, מותר לו לעשות מלאכה גם ביום התשיעי, וכן לעולם.

8 ואם באותו יום יכול לעשות מלאכה רק ליומיים או שלשה מימי השבוע, כתב הכף החיים (ס"ק כד) שתחילה עליו לשמור ליום השבת שלו, כדי שלא יצטרך לעשות בו מלאכה, והשאר ליום ראשון שלו, וכן הלאה.

[שעה"צ ס"ק ט]

מחֲבִיב לְהִכִּין תְּקֵלָא מְקָם כְּדִי שְׁלֵא יִצְטָרֵךְ לְחַלֵּל הַשַּׁבָּת⁹.

9 ולעשות מעשה בערב שבת כדי למנוע חילול שבת שיהיה לו אחר כך בשבת בגלל פיקוח נפש, הורה הגר"ש אויערבך (שש"כ פל"ב הע' קד ובשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' טו אות ד) שאין חובה לעשות מעשה שיש בו טורח גדול עבור זה, והוסיף (בשש"כ שם), שמה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' של ס"ק א) שמעוברת שהגיעה לחדש התשיעי, שמהראוי שתכין את כל הדברים שצריכים לה, כדי שלא תצטרך לחלל את השבת אם יודמן לידתה בשבת, זה אינו אלא חומרא בעלמא, וכלשון

הלכות שבת סימן שדמ

משנה ברורה

בתבליים והוא הדין בקש ובכל דבר, הרי זה תולדת עושה נירין, ומשעשע שני בתים חביב, ופרש נש"י דהנה לאו נירין ממש, אלא שמקשר ומרכיב חוט אחד בשתי מלמטה ואחד מלמעלה⁽⁸⁾ ומעמיד השתי בקו בתקנתו. (ד) דרך האורגין, שמותחין החוטין תחלה בארץ היריעה ובתקנה, ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן, ואחד שוכב בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה עד שתעשה כלה שתי או ערב, ומתחית החוטין בדרך האורגין נקרא מסף, וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב, נקרא אורג⁽⁹⁾. (ה) המספ חביב, והשוכב על החוטין עד שיתפקרו ויתקנס, הרי זה תולדת מסף, והמדקדק את החוטין ומפרדן בעת האריגה, הרי זה תולדת אורג⁽¹⁰⁾. (ו) אחד האורג בכגד⁽¹¹⁾ או בקנים, או שעושים חלונות מתחית עץ כמו שעושים לספף עליו, או בשערות או בכל דבר⁽¹²⁾, חביב. והקולע נימין ושערות וכל דבר, הרי זה תולדת אורג וחביב⁽¹³⁾. והני מלי בתלוש, אבל הקולע שערות ראש במקבר אינו כאורג, דאין דרך אריגה במקבר בראש, וגם אין סופה להתקנס⁽¹⁴⁾, אבל על-כף פנים אסור לש בנה לקלע או להפיר קליעתו, וכדלעיל בסימן שג סעיף כו, עין שם במשנה ברורה⁽¹⁵⁾. (ז) הפוצע שני חוטין⁽¹⁶⁾: לרמב"ם, שמוציא השתי מן הערב או להפוך, ולרמב"ד, שחתף שני חוטין אחר האריגה מן המפסקת, חביב. וצריכין רופאי ישאל לזה, כשצריכין חוטין מפרדן [שקורין קנייט"ן] לתן על המפה ולקחין חתיכת כגד פשתן ומפרדין החוטין, והוי מלאכה דאורייתא⁽¹⁷⁾ [כל זה מלקט מהרמב"ם והחיי"א אדם והזכרו תורת משה]:

ותולדותיהן ונגם השבותין שגדרו תו"ל להיות סגן ונדר להתוריהן המזכרים בהשליח-ערוף [לכד ממלאכת הוצאה, שצבאר אם ירצה השם בסימן הבא], ולא נשאר לנו כי אם להעתיק פה (כי אם) עוד איזה אבות מלאכות שלא נזכרו פה בשליח-ערוף, דהינו המנפץ, והטנה, והמסוף, והעושה שתי בתי-נירין, והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין, ונבארם אחת לאחת: (א) הסורק צמר או פשתן או שאר דברים⁽¹⁾, כמו שסורקין הפשתן והצמר או כמו שנופצין הצמר לעשות הלכדין, והמנפץ הגידין, דהינו שחובט במקל על הגידין עד שעושה אותן כחוטין לטוות אותן, כמו שהסופרין עושין, כל זה קרוי מנפץ⁽²⁾ וחביב, אבל המנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חביב משום דש, שהרי מוציא הפשתן והקנבוס מן הגבעולין [סמ"ג. ועיין בח"א⁽³⁾]. (ב) הטנה ארץ ארבעה טפחים⁽⁴⁾ מקל דבר הנטנה, חביב, אחד הטנה את הצמר או פשתן או נוצה או שערות או גידן וכן כל פיוצא כנה⁽⁵⁾, ולא נדקא בכלי [כמו שקורין שפי"ן-רעד"ל⁽⁶⁾], אלא אפלו אם טנה בנדים⁽⁶⁾ [שכף הדרך לטוות כמו שטוין הנשים בנדים על שפינד"ל⁽⁷⁾, ומקרא מלא הוא "בנדיה טו". והלוקח חוטין ושזור אותם [שקורין אינגידרי"ט], גם-כן חביב משום טנה, וכן העושה הלכדין, דהינו מה שקורין [קאפעלוש"ן⁽⁸⁾ או פילשץ"ן], הרי זה תולדת טנה⁽⁹⁾ וחביב. (ג) העושה שתי בתי-נירין, חביב [ועין בתוספות-יוס-טוב פרק ז דשבת ובפרק יג דבור המתחיל "בנירין" ובתפארת-ישנאל שהאריכו בזה]. העושה נפה או כברה או סל או סככה, או שארג מטה

תרגום: 1 צורת טויה על-ידי גלגל. 2 פישור (פלק). 3 מגבעות.

הלכות שבת סימן שדמ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב אות א]

אות א) שהגדרת מלאכת מנפץ הוא כדי שיהיה הדבר ראוי לטויה, דבר שעומד לטויה לא צריך שיכוין כדי לטוות, אבל דבר שאינו עומד לטויה צריך שיכוין שיהיה ראוי לטויה, ולכן המנפץ את הגידים שאינם עומדים לטויה, חייב רק כמנפצם כדי לטוות מהם חוטים. ולפי זה גם בפסוס השער שאין מפרדים כדי לטוות את השער, אינו נחשב למלאכה כלל.

ולחלוק עליו לולב כדי שיהיו ראויים לעשות מהם סלים קטנים וכדו', כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' צח אות א) שחייב משום מנפץ.

3) שכתב (ח"ב כלל כג), שהמנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חייב שתיים, אחד משום דש ואחד משום מנפץ. מאידך, המנחת חינוך (מוסך השבת מלאכת דש אות א, ומלאכת מנפץ אות א) כתב, שברש"י (שבת עג, ב ד"ה והמנטט) משמע שהמנפץ פשתן מהגבעולין חייב רק משום דש ולא משום מנפץ, ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' צח אות ב) כתב, שאף בדברי רש"י אפשר לבאר כדעת החיי אדם, וכונת רש"י שפעולת הדש והמנפץ שווה, אלא שזה בגידולין קרקע וזה בצמר, ולכן בצמר שאינו גידולי קרקע אי אפשר לחייבו משום דש כיון שאין דישה אלא בגידולי קרקע, אבל בגידולי קרקע אפשר לחייבו שתיים, משום תולדת דש ומשום מנפץ.

המשך במילואים עמוד 72

הסורק צמר או פשתן או שאר דברים⁽¹⁾ וכו', כל זה קרוי מנפץ⁽²⁾ וכו', ועיין בח"א⁽³⁾.

1) ומה שהוסיף הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת הי"ב) 'המנפץ וכו' את השני' משמע שאף כשהצמר כבר צבוע חייב, ביאר בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' צח אות א) שכיון שלפי סדר המלאכה קודם מנפץ את הצמר ואחר כך צובעו, והיינו אמרים שכיון שהוא שינה מהסדר וקודם צבע ואחר כך ניפץ לא יהיה חייב, קא משמע לן שגם כך נקרא שעשה את המלאכה כדרכו וחייב, וסיים שצ"ע בזה.

ובספרו מחנה ישראל (פ"ח מלאכת מנפץ) הוסיף בשם ספר זכור תורת משה, שהמנפץ היינו שסורק 'במסרק' צמר או פשתים וכו', ומשמע שחייב דוקא כשמנפץ בכלי.

2) דוקא כשמנפץ את הצמר לאחר שגזזו, אבל כשהצמר עדיין מחובר, כתב לעיל (סי' שמ ס"ק ה ובשעה"צ שם ס"ק יב) שפטור, כיון שאין דרך טויה וניפוץ כשהוא מחובר לבעל חי, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת הי"ז).

ולפספס את שערות הראש דהיינו להפרידם זה מזה, שכתב השו"ע לעיל (סי' שג סכ"ז) שמוות להפרידם בשבת ולא נאסר מצד מנפץ, אף שברש"י (שבת ג, ב ד"ה ומפספס) ביאר שהמפספס היינו מנפץ שערות, כתב בשו"ת אבני נור (או"ח סי' קע

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן שִׁמָּן

המשך מעמוד קודם

תסו ט"ק יט) בשם שו"ת שם אריה (אבן העזר סוף סי' צד), שמותר להאכילו לקטן.

21) ואף שלהביא בשבת קטן למקום שנאבד שם מפתח כדי שימצא אותו ויביאנו דרך רשות הרבים, כתב הרמ"א לקמן (סי' שסב ס"ז) שמותר לאחרים להביאו ולא נקרא שנותן לו בידים, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פצ"ה ס"ק ג) שכיון שלא נתן לו את המפתחות בידים ואינו מומין לו את עצם האיסור, אלא רק מביאו למקום שאם ימצא את המפתחות יביא אותם בדרך של איסור, מותר להביאו לשם.

ולתת לקטן בשבת עוגה שכתוב עליה אותיות, כתב לעיל (סי' שמ ס"ק יד) שמותר, ואף שאסור לו לשבור עוגה שכתוב עליה אותיות משום מוחק. ובמחצה"ש (על המגיא"ש שם ס"ק ה) הקשה, שלפי דין זה שאסור לתת מאכל איסור לפני קטן אפילו לשחק בו שמוא יאכלנו, למה מותר לתת לו עוגה זו, והגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' רצד) ביאר, שיש לומר שבאכילת עוגה בשבת שיש עליה אותיות כיון שיש צדדים להקל אפילו בגדול, בקטן ודאי יש להקל.

ולחניח אוכל לפני הקטן מחוץ לסוכה והוא יאכל מעצמו, כתב המחצה"ש (סי' תרמ"ג א) ובשעה"צ שם (ס"ק ח) שמותר לאחרים להניח לפניו אוכל, וביאר המחצה"ש שזה לא נקרא שנותן לו איסור בידים, כיון שיכול להיכנס ולאוכלו בתוך הסוכה. אבל אביו, כתב בשעה"צ שם, שמחמת מצות חינוך צריך למונעו שלא לאכול חוץ לסוכה.

טעם נוסף שמותר להניק תינוק בשבת, כתב בשו"ת חלקת יואב (ארו"ח סי' ט ד"ה ובאמת כן) שכיון שזהו דרך אכילתו של תינוק, אין על זה שם של מלאכת דש בשבת, וכן ביאר הגרש"ז איערבך (שש"כ פל"ו הע' סב). והוסיף (בח"ג שם), שיש לומר עוד טעם להיתר, שכיון שהתינוק מכניס את החד לתוך פיו ומיד הוא אוכל, נראה הדבר כאילו שלא יצא החלב הנסחט לאויר העולם כלל, ואינו נקרא טוחט.

20) ולהאכיל קטן בידים חצי שיעור של איסור, כתב המנחת חינוך (מצוה יג אות ח) שלטוברים שבאיסורים שאינם של אכילה מותר חצי שיעור, מותר להאכיל לקטן איסור פחות מכשיעור, כיון שכל האיסור של חצי שיעור נאמר דוקא לענין האוכל עצמו, וכשנותן לאחר כיון שהמאכל בעצמו אינו אוכל, נחשב הדבר לגביו כשאר איסורים שאינם של אכילה שלא אסור בהם חצי שיעור, ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' פא אות יד) הביא את המנחת חינוך, ונשאר בזה בספק. ומאידך בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' שלח) כתב, שגם חצי שיעור אסור להאכיל לקטן בידים.

ומאכל שהתינוק יכול לקחת בעצמו ולאכול, כתב התהלה לחדו (ס"ק ו) שאפשר שמותר לתת לו לאכול גם בידים, ובשו"ת אחיעזר (שם אות ז) כתב, שגם באופן זה אסור לתת לקטן.

דבר שאסור לאוכלו משום חומרא, כתב בארחות חיים (ספינקא, סי'

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן שִׁמָּן שִׁדָּמ

המשך מעמוד 388

השני שהוא חלש מהתענית של היום הראשון, אין להתיר לו לאכול פחות מכשיעור, כיון שחצי שיעור אסור מהתורה, ורק אם נמצא במצב של סכנה מותר לו לאכול.

ולענין תשעה באב, אם היה במדבר והתענה מספק, ובערב בא לעיר ונדע לו שהתענה בח' באב, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' לא ס"ק ז) שעליו להתענות יום נוסף שהוא יום תשעה באב, אלא שכיון שאי אפשר לחייבו לעשות כן בגלל הסכנה, הרי הוא כחולה, ויאכל כל פעם פחות מכשיעור.

2) ואפילו אם יצטרך לשהות במדבר זמן ממושך, כתב בספר פתח הדביר (ס"ק ט) שאין להתיר לו עשיית מלאכה כדי להשתכר, מפני שיכול להתקיים על ידי אכילת לחם בלבד אף זמן ממושך.

[ביה"ל ד"ה הוולך במדבר]

צריך להגה מספק בקדושה עד שיעד שיעצאו הקמים טובים³.

3) וכן לענין יום כיפור, אם נמצא במדבר ומסופק על אחד משני ימים באיזה מהם חל יום כיפור, הורה הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה ס"ק א) שדאי מצד הדין חייב הוא להתענות בשני הימים, ואפילו ביום

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן שִׁדָּמ

המשך מעמוד 390

שיעור גזוז, כתב לעיל (סי' שמ ס"ק ה) שלדעת הרמב"ם שיעורו קרוב לארבע טפחים, ולדעת רש"י מחצית מזה, ובתוספתא (שבת פ"ט מ"ב) מבואר, שנחו וטוהו שיעורם זהה.

5) ולכן, להכין ביום טוב פתילות להדלקה מצמר גפן וכדו', כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקיד ס"ק גב) שאסור משום טוהו, והוסיף שהמאירי שכתב שחייב משום עשיית כלי, כונתו שכיון שמשום טוהו חייב דוקא כשטוהו ברוחב הסיט [ושיעורו, ראה הע' הקודמת], אבל מטעם עשיית כלי חייב אפילו בכל שהוא, ולכן כשטוהו ברוחב הסיט חייב גם משום טוהו וגם משום עשיית כלי.

ולעשות חוטים מבצק כדי לשזור מזה אוכלים וכמו שרגילים לעשות

[משנ"ב אות ב]

הטנה ארץ ארבעה טפחים⁴ וכו', וכן כל פיוצא בנה⁵ וכו', אלא אפלו אם טנה בנדים⁶ וכו', הרי זה תולדת טנה⁷.

4) והטוהו פחות משיעור זה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקיד ס"ט ד"ה אין) שאף שאינו חייב, אבל אסור מן התורה, וכמו שאר מלאכות שבת שחצי שיעור אסור בהן מהתורה.

אכן במשנה (שבת קה, ב) כתוב, שהמלבן המנפץ הטוהו שיעורם כמלוא רוחב הסיט כפול, והרמב"ם (פ"ט מהל' שבת הלכה יב יד טו) כתב ששיעורו אורך ארבע טפחים, ולכן גם לענין מלבן כתב לעיל (סי' שב ס"ק לט) שמלבן חוט שאורכו ארבע טפחים חייב, אמנם לענין

הלכות שבת סימן שדמ

המשך מעמוד קודם

שאינו חייב אלא אם ארג שני חוטים. מ"מ גם כשאורג חוט אחד יש אסור מהתורה.

[משנ"ב אות ה]

הרי זה תולדת מסך וכו', הרי זה תולדת אוּרְגוּם¹⁰.

10) ואף שמלאכת 'שובט' ומדקדק' היו במשכן, ומבואר בגמ' (שבת צו, ב) שמלאכות שהיו במשכן נקראים אבות, כבר ביארו הרשב"א והריטב"א (שם), ששובט ומדקדק כיון שהן אותן מלאכות של אורג ומסך, לא נותנים להן שם של מלאכות נפרדות אלא נקראות רק תולדות.

[משנ"ב אות ו]

אָתָּה הַאוּרְגַּת בְּבִגְדוֹתָי וכו', אוּ בְּכָל דְּבַרְגָּתָי וכו', הרי זה תולדת אוּרְגַּת וְחִבְבֵּי וכו', וְגַם אֵין סוּפָה לְהַתְקִים¹¹ וכו', עֵינַן שֵׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה¹².

11) ואריגת רקמה בשבת, כתב בספר מנוחה נכונה (פ"ג מלאכת אריגה) שחייב משום אורג, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (תורת המלאכות ח"ד אורג ס"ק ד), ומאיירך דעת הגר"ח קרליץ (תורת המלאכות שם) שאינו חייב משום אורג אלא רק משום תופר. משום שברקמה לא יוצר בד חדש אלא רק מכניס חוט לבד שכבר נגמור מלאכתו.

ואם אורג חוט של צמר בבגד של פשתן, הסתפק האפיקי ים (ח"ב סי' ד ענף ד) אם חייב משום אורג, כיון שצריך לעקור את השעטנא שבבגד.

12) ולקלוע חלות ביום טוב, דעת הגר"ח קרליץ (תורת המלאכות שם ס"ק ט) שמותר, כיון שאין מלאכה זו שייכת באוכלים. ולעיל באות ב הבאנו דעתו שגם אין טויה באוכלים.

13) ואפילו לקלוע רק שתי שערות או שני חוטים, כתב בספרו מחנה ישראל (פ"ח מלאכת האורג) שנחשב לקולע וחייב.

14) ושיעור הזמן של 'סופה להתקיים', כתב בשע"צ לעיל (סי' שג ס"ק טח) שמדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת הי"ג) משמע, שאפילו אם מתקיים רק לשבת עצמה נחשב כמתקיים, אבל מדעת רש"י משמע שצריך שיתקיים לתמיד ולא מספיק רק לשבת. וראה מה שכתבנו בזה לעיל בביה"ל סי' שמ ס"ד ד"ה במשקין.

ולקלוע שערות של פאה נכרית, כתב לעיל (סי' שג ס"ק פב) שאף אם נאמר שאין הקליעה מתקיימת, אך על כל פנים אסור מדרבנן, וסיים שמ"מ נראה שאין כדאי למחות במקום שלא ישמעו לנו.

15) שכתב שם (ס"ק פב), שהאיסור לקלוע שערות הראש הוא מדרבנן, משום שדומה לעשיית בנין. ולהתיר את קליעתו, כתב שם (ס"ק פג) שאסור שדומה לסתור. ובשע"צ שם (ס"ק טח) כתב, שלדעת הפוסקים כר' אליעזר (שבת צד, ב) שכוחלת ופוקסת חייב, הוא הדין שהקולע שער חייב.

ולענין סלטול הפאות בשבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שג ס"ק פב).

[משנ"ב אות ז]

הַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטֵיךָ וכו', וְלוֹקְחִין חֲתִיכֵת בְּגָד פֶּשֶׁתָּן וּמְפָרִידִין הַחוּטֵיךָ, וְהָיָה מְלַאכָה דְּאוּרְגָּתָא¹³.

16) ולסתור קליעת פאה נכרית, כתב בשע"צ לעיל (סי' שג ס"ק עא) שאסור, כיון שדומה לתולדת פוצע.

17) ותלישת חתיכה מגוש צמר גפן, כתב בספר מנוחה נכונה (פ"ג מלאכת פציעה) שאסור משום מלאכת פוצע, וגם הגר"ח קניבסקי (תורת המלאכות ח"ד הפוצע ע"מ מג) כתב שמלאכת פוצע הוא מה שמוציא חוטים מהאריג, וגם תולש צמר גפן דומה לזה שמוציא קצת מהם שימשו בפני עצמם. ובבשרית מנחת יצחק (ח"ד סי' מה אות ב)

בחלות של שבת, הסתפק בבשרית שבת הלוי (ח"א סי' קא אות ד) האם נאסר משום טויה, ומאיירך דעת הגר"ח קרליץ (תורת המלאכות ח"ד טויה ס"ק יב) שאין בזה משום טויה, שאין טויה באוכלים.

ואם לוקח שני חוטים שכבר טוו אותם ושחר אותם יחד לחוט עבה יותר, כתב הירושלמי (שבת פ"ז ה"ב): 'ידעב ממזור (דהיינו ששורר חבלים) חייב משום טויה, אולם הרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"ח) כתב, שהפותר חבלים חייב משום קושר, וביאר האור שמח (שם), שהגמ' שלנו חלקת בזה על הירושלמי. ובבשרית שבת הלוי (שם אות א) ביאר, שאין סתירה בין הבבלי לירושלמי, וכונת הירושלמי שמלאכת טויה היינו שזירת חוטים כדי לעשות מהם חבל, אבל לאחר שכבר נעשה חבל גמור, אם מעבה אותו על ידי ששחר עמו חבל נוסף, זה נקרא לדעת הרמב"ם קושר, וסיים ועדיין צ"ע.

6) ובביה"ל לקמן (סי' תקיד ס"ט ד"ה אין) לאחר שכתב שמבואר בחיי אדם (ח"ב כלל כה ס"א) שאפילו טויה ביד חייב, סיים ועיין בא"ר. ושם בא"ר (ס"ק ט) ביאר את דברי השו"ע שם (ס"ט) שאין גודלין את הפתילה, שהכונה שאסור לטוות אותה כמו שטווין צמר גפן על ידי כלי, וכתב על זה הפמ"ג (א"א שם ס"ק יח) שמשמע בדברי הא"ר שהאיסור לטוות צמר גפן הוא דוקא על ידי כלי, אך נראה שאסור לטוות גם ביד, וסיים בצ"ע.

הטווה צמר כשהוא מחובר לבעל חי, שכתב לעיל (סי' שמ ס"ק ה) שפטר כיון שאין דרך טויה בכך, כתב בשע"צ שם (ס"ק יב) שמדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ז) משמע שאף כשטווה על ידי כלי פטור, אבל ברא"ש משמע שדוקא שטווה ביד פטור.

7) ואף שלענין כלאים, כתוב במשנה (כלאים פ"ט מ"ט) שלבדים אסורים מפני שהם שועים, דהיינו שהצמר והפשתים סרוקים ומוחלקים ביחד, ולא מוזכר במשנה שגם טוו את הלבדים, ביאר הנשמת אדם (כלל כה אות א) שאת הלבדים גם טוו, אלא שלענין כלאים לדעת רש"י אפילו בטויה לא חייב עד שיהיה ארוג, ואם כן הטויה לא מוסיפה כלום, ולדעת הרמב"ם חייב בכלאים אפילו בשוע לבד ואפילו בלי טויה, ואם כן אין הבדל אם הם רק שועים או שגם טוו אותם. ובמנחת חינוך (מוסך השבת מלאכת טויה) כתב לבאר, שבמקום שצריך טויה מגורת הכתוב וכמו לענין כלאים, מעשה טויה בלבדים לא נקרא כטויה, אבל לענין מלאכת שבת גם אם המלאכה דומה קצת לאב נחשבת כתולדה, ולכן כאן לענין לבדים שדומה לטויה, כתב הרמב"ם שנחשב כתולדה של טויה.

[משנ"ב אות ג]

דְּהַנְיָ לְאוּ נִירִין מְמִשׁ, אָלָא שְׁמִשְׁרֵי וּמְרַפֵּי חוּט אָתָּה בְּשֵׁתֵי מְלָמְשָׁה וְאָתָּה מְלָמְעָה¹⁴.

8) ואף שלשון המשנה (שבת עג, א) 'העושה שתי בתי נירין', משמע שעושה את הנירים בעצמם, ולא רק שמכניס לתוך הניר את החוט, ביאר התוספות יו"ט (שם ד"ה שתי) שלפירוש זה של רש"י צריך לומר, שכאילו כתוב במשנה 'העושה בשתי בתי נירים'.

[משנ"ב אות ח]

וּמְתַחֵל לְהַכְנִיס הַשְּׁתֵי בְּעָרְבִי, נִקְרָא אוּרְגוּם¹⁵.

9) ובגד שנמשך ממנו חוט, ואחר כך על ידי לבישת הבגד הבר מתיישר ונכנס קצת מהחוט בחזרה למקומו, דעת הגר"ח קרליץ (תורת המלאכות ח"ד אורג ס"ק ג) שלא נחשב למלאכת אורג, כיון שאינו מתכוון שיכנס החוט בחזרה לבד, אבל אם מותח את הבגד בידיו כדי שיתיישר ויכנס החוט חייב משום אורג.

ולארוג חוט אחד, כתב בביה"ל לעיל (סי' שכא ס"ד ד"ה שמא) שאף